

Länsstyrelsen
Västerbotten

Yttrande

2015-06-16

Diarienummer

600-2682-2015

1(6)

Regeringen
Näringsdepartementet

103 33 STOCKHOLM

Slutbetänkande av Konkurrenskraftsutredningen, SOU 2015:15, Attraktiv, innovativ och hållbar strategi för en konkurrenskraftig jordbruks- och trädgårdsnäring

Regeringens dnr N2015/2191/J

Länsstyrelsen i Västerbotten lämnar yttrande över Konkurrenskraftsutredningen.

2.1 Varför en strategi?

Länsstyrelsen delar utredningens bedömning att en samlad strategi med visioner och mål för ökad konkurrenskraft kan få stor betydelse för attityderna inom livsmedelskedjan. Erfarenheterna från arbetet med matlandet visar att god kommunikation och tydliga målsättningar kan skapa ett helt nytt fokus för utveckling.

3.1 Strukturomvandling

I Västerbottens län fortgår strukturomvandlingen med hög fart. Alltsedan 1950-talet har t ex antalet mjölkproducenter halverats för varje tioårsperiod, och utvecklingen ser ut att fortsätta. Följden har blivit en kraftigt höjd produktivitet. Ett resultat har även blivit att allt större delar av Västerbottens län står utan aktiva jordbrukare till brukningsvärd åkermark. Färre och större företag koncentrerar brukningen av åker till områden som av olika skäl är mera attraktiva för den enskilde företagaren. Därmed står ökande delar av länets landsbygd utan den motor och miljöskapande faktor som ett aktivt jordbruk tillför.

En strategi för konkurrenskraft i jordbruket behöver ge svar inte bara för utveckling av de storskaliga, växande jordbruksföretagen utan även för konkurrenskraft i det mera småskaliga, det jordbruk som ger förutsättningar för levande landsbygd i hela landet.

3.3 Kapitalförsörjning och investeringar

Det har tidigare funnits stor kompetens beträffande lantbruksbyggnader vid länsstyrelserna och Jordbruksverket. Denna har minskat kraftigt vid ned-

dragningar i verksamheten och har inte ersatts av privata alternativ. I likhet med utredningen finner Länsstyrelsen det angeläget att sätta av medel till forskning och innovation för kostnadseffektivt byggande och att erbjuda lantbruksföretagarna utbildning i byggprocessen.

Det är även angeläget att finna former för finansiering av företagsöverlåtelser och investeringar vid de växande företagen. Fastighetsvärdena är oftast för låga i glesbygd för att ge tillräcklig säkerhet för lån, och de krympande ramarna för investeringsstöd inom landsbygdsprogrammet försämrar möjligheterna till finansiering av investeringar via bidrag.

3.6 Jordförvärvslagstiftningen

Utredningen föreslår att Jordförvärvslagen förändras så att aktiebolag lättare kan förvärva jordbruksmark. Lagen bör utredas ur ett helhetsperspektiv bl.a. med avseende på sociala och miljörelaterade värden men med utgångspunkt i de hinder för konkurrenskraft som lagen utgör.

Länsstyrelsen anser att en översyn av jordförvärvslagen behövs. Det är dock av största vikt att utredningen väger in vilka effekter en eventuell lagändring skulle få utvecklingen av Sveriges glesbygd, och att inte en ändring leder till att den utveckling återupprepas som en gång ledde till att jordförvärvslagen tillkom, denna gång med utländska investerare.

3.7 Arrendelagstiftningen

De aktiva jordbruksföretagen i Västerbotten har större delen av åkermarken som arrende. Övervägande delen av dessa arrenden är muntliga upplåtelser, vilket ger osäkerhet om arealunderlaget och svårigheter att investera i markförbättringar. En bidragande orsak till att markägare är ovilliga att skriva arrendeavtal är det starka besittningskyddet. En översyn av arrendelagstiftningen kan förbättra förutsättningarna för att skriva avtal om arealunderlaget för aktiva jordbruk.

4 Regler och villkor

Utredningen utgår från att grund för samhällets styrning ska vara den gemensamma EU-lagstiftningen och att nationella regler och krav därutöver ska vara väl motiverade, bygga på vetenskaplig grund och noga prövas bl.a. vad gäller effekten på konkurrenskraft.

Länsstyrelsen biträder denna ståndpunkt.

Länsstyrelsen noterar dock att utredningen har ett mycket stort fokus på de kostnader som den nationella lagstiftningen åsamkar näringen. De positiva effekter som dessa regler medfört har fått mindre utrymme. Ett mycket tydligt exempel är det goda smittskyddsläget och den i Sverige förhållandevis

låga förekomsten av resistenta bakterier. En orsak till detta är en bättre djurmiljö med lägre behov av läkemedelsanvändning. Det goda smittskyddsläget gäller såväl sjukdomar som förekommer endast bland djur som zoonoser, d v s sådana som kan smitta mellan djur och människa, i båda riktningar.

De svenska mervärdena har också medfört en betalningsvilja från konsumenterna för svenska produkter.

4.3 Djurskydd

Utredningen föreslår att Sverige skall verka pådrivande för att EU skall skärpa den gemensamma djurskyddslagstiftningen och att även tillämpningen sker på ett likvärdigt sätt. Länsstyrelsen anser detta vara ett viktigt förslag, och menar att EU-lagstiftningen i många fall sätter en för låg nivå för djurskydd. Exempel på följder av detta kan vara att amputationer måste göras på djuren för att djurhållningen ska fungera, eller brister i djurmiljön leder till onödigt hög läkemedelsanvändning i djurhållningen. Det förra är etiskt oacceptabelt och det senare är ett hot mot folkhälsan. En god djurmiljö, med bl a annat låg stress, god hygien, lägre djurtäthet leder till friskare djur som i lägre omfattning behöver behandlas med antibiotika, vilket i sin tur leder till minskad risk för resistensutveckling.

Utredningen föreslår även en översyn av den svenska djurskyddslagstiftningen med utgångspunkt i en anpassad balans mellan ett gott djurskydd och stärkt konkurrenskraft.

Det har skett mycket stora förändringar i svensk djurhållning sedan djurskyddslagen kom till för 27 år sedan. T ex har mjölkproduktionen under denna tid gått från uppbunden djurhållning i små besättningar till fyra gånger så stora besättningar med lösdrift.

Länsstyrelsen anser det angeläget att se över vad som kan förändras i djurskyddslagen och dess tillämpning med utgångspunkt att inte med svaga motiv belasta djurhållarnas konkurrenskraft.

Minskade krav i djurskyddslagen öppnar även för extra insatser för djurskyddet, finansierade genom landsbygdsprogrammet och t ex organiserade via branschernas kontrollprogram. Sådan certifiering genomförs redan av exempelvis Norrmejerier. Om ett sådant system införs måste dock transparensen bli större än idag, och det ömsesidiga informationsflödet mellan myndighet och certifierande organ öka, för att systemet som sådant ska bli trovärdigt och effektivt.

Viktigt är att beakta konsumenternas vilja att betala för svenska mervärden vilken bygger på förtroende för näringen. Förändringar som skadar detta förtroende kan i det långa perspektivet visa sig dyra.

Förprövning

Utredningen föreslår att ett uppdrag ges till Jordbruksverket att utreda om det är lämpligt att ta bort kravet på obligatorisk förprövning av att bygga djurstallar.

Länsstyrelsen avstyrker att kravet på förprövning tas bort. Förprövningen är kostnadsfri för djurhållaren, men kan ses som en viktig tjänst för att kvalitetssäkra bygget ur djurskyddssynpunkt och kan leda till att kostsamma misstag vid byggnationer undviks.

4.4 Växtskydd

I Västerbotten är användningen av växtskyddsmedel låg, och därför är intresset från industrin att få växtskyddsmedel för våra behov godkända litet eller obefintligt. Länsstyrelsen tillstyrker därför utredningens förslag att förbättra tillgången på växtskyddsmedel genom att använda de möjligheter till förenkling som ömsesidigt godkännande innebär.

5.2 Livsmedelsindustrins konkurrenskraft

Utredningen konstaterar att svenska slakteriföretag är processmässigt konkurrenskraftiga jämfört med t ex Tyskland och Danmark. Detta gäller inte i Västerbotten där tillgängliga slakterier med betydande slaktkapacitet ligger i angränsande län. Dessa slakterier är trots allt små, med minskande kapacitetsutnyttjande och har dessutom med de problem att få fullt värde på marknaden för djurkroppens alla delar som utredningen beskriver som ett allmänt nationellt problem.

5.3 Export av livsmedel och jordbruksvaror

Länsstyrelsen tillstyrker de exportfrämjande åtgärder som utredningen föreslår.

I Västerbotten har Norrmejerier under 2014 slutfört en investering för ökad produktion av Västerbottensost. Utbyggnaden innebär en ökad produktionskapacitet med 60% och är en satsning för ökad export. Varje nationell åtgärd som gör exportsatsningen mera lyckosam innebär stärkt konkurrenskraft för mjölkproduktionen inom Norrmejeriers upptagningsområde.

6.1.1 Offentligt finansierad behovsdriven forskning

Utredningen anser att behovsdriven forskning som stärker konkurrenskraften inom landsbygdssektorn bör ges högre prioritet bl. a. genom att Formas instruktion ändras med denna inriktning.

Länsstyrelsen anser detta vara en viktig satsning, och att ny kunskap om

jordbruksmetoder på norrländska breddgrader är avgörande för att jordbruket i Västerbotten inte ska halka efter i konkurrensen. Förutsättningarna för framgång är goda eftersom SLU fortfarande har en bra men klen finansierad verksamhet i Norrland med bas i Umeå. Forskningsrådets medel kan kompletteras med de nya medlen inom Europeiska innovationspartnerskapet i landsbygdsprogrammet och de orienterande studier som görs av SLU med finansiering från näringen.

6.3 Rådgivning

Länsstyrelsen delar utredningens bedömning att rådgivarna kan spela en nyckelroll i arbetet med att stärka lantbrukets konkurrenskraft genom att vara brobyggare mellan praktik och akademi.

I Västerbotten är utbudet av kvalificerad rådgivning mycket uttunnat, men behöver vara kvar och förstärkas. Vi har ett hyggligt utbud av kvalificerad ekonomirådgivning. Rådgivningen till mjölkproducenter inom Växa Sverige står inför stora svårigheter, byggnadsrådgivning inskränker sig till hjälp med byggritningar. Övrig rådgivning inom växtodling och ekologisk produktion är beroende av finansiering från EU-program och har en svag utveckling. Insatser för att bevara kvalificerad rådgivning inom skogsbygder och Norrland är mycket angelägna.

6.4 Kompetensförsörjning

Utredningen föreslår att SLU ska ta fram förslag till hur kompetensförsörjningen inom primärproduktionen kan stärkas genom högre utbildning.

Länsstyrelsen ser att möjligheterna till utbildning för lantbruket försämras i Västerbotten. Antalet sökande till jordbrukslinje på gymnasiet närmar sig noll. De grundläggande kurser som erbjudits nystartade jordbrukare bl. a. för att klara utbildningskraven för startstöd, och som finansierats genom landsbygdsprogrammet, kan inte längre ges pga minskad medelstilldelning. En lösning på detta kan vara riksintag till gymnasiet, vilket föreslås av utredningen. Många av dem som etablerar sig som lantbrukare i framtiden kommer av olika skäl att göra detta efter ett yrkesbyte. Därför behövs effektiva former för vuxenutbildning för blivande företagare. Yrkeshögskolan är en viktig möjlighet och den bör ges goda förutsättningar att verka. Det bör även ges goda möjligheter för eleven att studera på annan ort eller på distans.

Utredningen föreslår även att konkurrenskraft ska prioriteras inom kompetensutveckling och rådgivning inom Landsbygdsprogrammet och att detta ska ske genom högre grad av nationell samordning.

Länsstyrelsen anser att det är bra förslag med ökad prioritering av konkurrenskraft och med ökad nationell samordning om det kombineras med tydligt regionalt inflytande på hur insatserna genomförs. Det är på den regionala nivån kunskapen finns om regionala särdrag, och om behov och möjligheter för en effektiv kompetensutveckling och rådgivning. Länsstyrelsen i Västerbotten har under förra programperioden prioriterat kompetensutveckling och rådgivning för ökad konkurrenskraft inom landsbygdsprogrammet, och anser att denna inriktning bör fortsätta. Prioriteringarna inom landsbygdsprogrammet 2014- 2020 innebär dock en sänkning av ambitionsnivån i Västerbotten vilket inte är bra. Den högre graden av nationell samordning är redan genomförd genom att budgeten för utbildningarna lagts på Jordbruksverket och inte på länsstyrelserna. Den nya inriktningen kan dock komma att fungera om de liggande förslagen till tydlig regional påverkan på prioriteringar och genomförande genomförs.

Det behövs också ny inriktning för en ny generation lantbrukare, de som förutom att vara effektiva producenter även ska leda större och växande företag med ett antal anställda och ha en aktiv marknadsbevakning, en stor skillnad mot för bara något tiotal år sedan.

Beslut i detta ärende har tagits av landshövding Magdalena Andersson efter föredragning av lantbruksdirektör Sven Lingegård. I beredningen av ärendet har även enhetschef Kajsa Berggren och länsveterinär Annelie Grip-Hansson deltagit.

Magdalena Andersson

Sven Lingegård